
Anbudet

Eskilstuna - Strängnäs
Släktforskarförening

Informationsblad för Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening

Nr 4 år 2009

Eskilstunaån vid Faktoriholmarna. Fotograf Christer Svensson.

Innehåll

Föreningsinformation.....	2
Ordförandespalten.....	3
Contrast-kväll	4
Släktforskar dagarna i Falköping	4
Rapport från cirkelledarkonferensen vid Riksstämman i Falköping 29 augusti	5
En Luft- och Turistresa År 1900	6
Kalendarium	7
Medlemsförändringar 2009	7
Levnadsvillkor under 1800-talets senare hälft.....	8
Föreningsbilder	10
”Bara bönder”.....	11
Lars Henning har gått bort.....	11
Höstmöte.....	12
Mäss-succé!!	13
Släktforskarnas hus i Leksand	14
Hulda Lovisa Nordström	15
En släktforskares dilemma	16

Föreningsinformation

Eskilstuna - Strängnäs
Släktforskarförening
Dambergsgatan 1
633 41 ESKILSTUNA
Tfn 016-12 21 47

Plusgiro 73 81 41-1

Medlemsavgifter 2008

Fullbetalande 200:-/år

Familjemedlem 100:-/år

Medlemskap för ungdom upp till
23 år 25:-/år

Avgift för ny medlem som
betalas in till föreningen
mellan 1/10 och 31/12 ger fullt
medlemskap även påföljande år.

Redaktör

Richard Attered
Mob 070-341 20 25
richard.attered@telia.com

Teknisk redaktör

Christer Svensson
Tfn 016-51 67 21
chrsve2@telia.com

Adressändring

Skickas till kassören

Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under
förutsättning att källan och för-
fattare anges.

ISBN/ISSN 9929522492

Manusdag	Till posten
Nr 1 15/1	15/2
Nr 2 16/4	17/5
Nr 3 13/8	13/9
Nr 4 15/10	15/11

Föreningens hemsida

essf.se
essf@telia.com

Webbmaster

Maj-Britt Sundin
Tfn 016-14 41 30
Mob 0730-28 76 11
majbritt.sundin@gmail.com

Styrelseordf. och ansvarig utgivare

Richard Attered
(se redaktör)

Vice ordförande

Maj-Britt Sundin
(se webbmaster)

Sekreterare

Iris Rehnholm
Tfn 016-51 24 97
iris.rehnholm@telia.com

Vice sekreterare

Bengt-Göran Johansson
Tfn 0152-166 18
bg.johansson@telia.com

Kassör

Kjell Ivarsson
Tfn 016-12 35 91
41ivarsson@telia.com

Övriga ledamöter

Ann-Sofie Johansson
Tfn 016-14 68 17
as.j@tele2.se

Ulla-Britt Svensson
Tfn 016-12 10 29
ullabrittvensson@tele2.se

Gunilla Thörne
Tfn 0152-186 63
lasse.gunilla@telia.com

Birgitta Hörnlund
Tfn 016-42 11 56
birgitta.hornlund@comhem.se

Bengt-Göran Johansson
(se vice sekreterare)

Kommittéansvariga

Utbildning

Ulla-Britt Svensson
(se övriga ledamöter)

Aktiviteter

Ann-Sofie Johansson
(se övriga ledamöter)

Resor

Gunilla Thörne
(se övriga ledamöter)

Datagruppen

Krister W. Nilsson
Tfn 016-14 96 92
krister@winstons.se

Registervårdsgruppen

Kjell Ivarsson
(se kassör)

Hemsidan

Maj-Britt Sundin
(se webbmaster)

Lokalansvarig Eskilstuna

Karl-Inge Karlberg
Tfn 016-252 57

Lokalansvarig Strängnäs

Bengt-Göran Johansson
(se vice sekreterare)

Tidningsredaktion

Richard Attered
(se redaktör)

Marknadsföringsgr.

Sven Kullman
Tfn 016-12 62 87
sven.kullman@telia.com

Revisorer

Gerd Niedergesäss
Tfn 016-51 50 90
gerd.niedergesass@telia.com
Eva Strömberg
Sven Kjellberg suppl.

Valberedning

Karl-Inge Karlberg
Tfn 016-252 57
karlberg.skjulsta@telia.com
Leif Lindholm
Nils-Georg Lindström suppl.

Föreningslokalen i Strängnäs

Källgatan 8

Öppettider

Se vår hemsida.

Ordförandespalten

Tiden den går och det väldigt fort. Vi är nu redan inne i november månad när ni läser detta.

Det har varit Riksstämman i Falköping med släktforskardagar, Höstmötet har hållits, höstens aktiviteter med kurser, föredrag m.m. inom föreningen är i full gång och så har den Sörmländska Släktforskarmässan i Munktellmuseet varit.

Till Höstmötet den 3 okt. kom det inte så värst många. Det var synd för Fredrik Hernbloms föredrag om hur järnvägstrafiken till och från Eskilstuna kom till var verkligen innehållsrikt och intressant.

Vi har inte mindre än 6 grundkurser i släktforskning, 2 i Strängnäs och 4 i Eskilstuna, 1 Disgenkurs, 1 handskriftskurs och skrivarcirklar igång. Dessutom är registervårdsgruppen i full gång.

Sörmländska Släktforskarmässan blev en succé. 47 st. utställare hade anmält sig, allt från privata släktföreningar till de stora aktörerna inom släktforskning. Det var fler än vad vi räknat med, ändå saknade vi flera hembygds- och släktforskarföreningar från vårt närområde, som vi räknade med skulle komma. Förhoppningsvis har de både sett

och hört vilken succé det blev och kommer nästa gång. Här märktes det också att hembygds- och släktforskarföreningar har mycket gemensamt. Jag kan nämna en förening, som upptäckte att den hade en hel del gemensamt med oss och det var Eskilstuna Vykortsförening. De hade bl.a. vykort på kyrkor från hela Sverige och det var kö vid deras monter hela dagen.

Landshövdingen förärades en antavla på sin släkt, framtagen av Maj-Britt Sundin. Den uppskattade han verkligen. Han hade en del släktforskning, men bara i pappersformat och sittandes i en pärm. Någon antavla hade han inte.

Som sagt, många utställare och mycket publik och massor av beröm. Men man frågar sig var föreningens nästan 600 medlemmar var? Det var bara en bråkdel av dem, som besökte mässan.

Till slut frågar man sig – skall man vara nöjd? Ja, nöjd skall man vara, men inte helt nöjd för det går att göra allting bättre.

TACK alla ni som ställde upp och hjälpte till både före och under mässan.

Avslutningsvis kan jag berätta att vi har en dam anställd tills vidare i föreningen genom Arbetsförmedlingen. Hon skall sköta om registreringen av allt rörande Gravstensinventeringen och dessutom syssla med alla handa föreningsarbeten.

Richard Attered

Contrast-kväll

Föredragsserien på Contrast fortsatte tisdagen den 27 okt med ett föredrag där kvällens föredragshållare Bror-Erik Ohlsson hade lagt upp sin föreläsning på vanligt sätt, påläst och med inslag av humor.

Han utgick från en skrivelse som Carl X Gustaf undertecknade den 25 oktober 1659 till Reinhold Rademacher, ett dokument som betraktades som privilegiebrev för Eskilstuna stad som därmed ansågs grundad.

Redan 1654 hade kungen utfärdat ett privilegiebrev enligt vilket Rademacher skulle förses med många förmåner om han flyttade sin anläggning från Livland till det betydligt tryggare Eskilstuna som var säkrare mot ryska anfall.

Detta var till en början inte intressant för Rademacher men så började kriget i juni 1656 och under sommaren flyttade Rademacher med 40 smedfamiljer. De inkvarterades i Torshälla tills byggnaderna var färdiga, något som Torshällaborna protesterade mot, dock förgäves.

Redan då hade det alltså uppstått en schism mellan Eskilstuna och Torshällaborna.

De tyskar som flyttat med erbjöds nu att bilda en tysk församling fick fira gudstjänster i Rademachers bostad. Han hade också befogenhet att utdöma och verkställa bestraffningar, något som mötte protester. I ett brev från kungen uppmanades Torshälla att inte lägga sig i.

Osämjan mellan de båda städerna grundade sig också i att eskilstunaborna fritt kunde handla livsmedel av bönderna medan torshällaborna måste passera tullgrindarna och betala accisen (lilla lantullen). Detta hade man kunnat göra redan på 1640-talet och efter att ha klagat hos regeringen beslöt drottning Christina 1647 att Eskilstuna och Torshälla skall var en stad och Eskilstuna skulle lyda under Torshällas rätt och borgmästare. Detta kom att ändras av Carl X Gustaf och Eskilstuna skulle vara en självständig stad.

Det är alltså mycket som har skett under årens lopp och vi kan kanske tro att det nuvarande läget kommer att bestå.

Bror-Erik hade lagt in några stolpar i sin föredragning i form av ett antal skrifter och böcker som han varit mer eller mindre delaktig i och som sedan hugade spekulanter kunde inhandla efter den avslutande frågestunden. Han avtackades med en hjärtlig applåd och vi hoppas på flera Contrastkvällar av detta slag.

Bertil Börstell

Släktforskardagarna i Falköping

Släktforskardagarna i Falköping hölls den 20-22 augusti med konferenser för ordföranden, studieledare och webb-ansvariga fredagen den 20 augusti och Släktforskarförbundets riksstämma på lördagen.

Ordförandekonferensen var i Stadstern med omkring 80-talet deltagare. För-

bundskassören började med att redogöra för ekonomin, som nu tycks ha stabiliserat sig till det positiva på nästan 1 miljon mot att för något år sedan varit rent katastrofal. Men man befarar att trenden om något år kommer att vända neråt igen eftersom förbundet inte har några storsäljande produkter framöver.

Det framkom också att datasystemet börjar bli omodernt. Utvecklingen går snabbt framåt inom datavärlden, så till de system

förbundet har från 1990-talet finns idag inga reservdelar. Nu gör alltså förbundet en stor satsning fram till 2012 för att säkerställa det som finns och att skapa nya databaser. Allt det här kommer säkerligen att kosta miljonbelopp.

Efter lunch blev vi indelade i grupper och skulle diskutera bl.a. medlemsvård och medlemsvärning. Där framkom det hur olika föreningarna är och hur olika vi arbetar. En del föreningar har ingen egen lokal utan "lånar" in sig på bibliotek eller dylikt för sina kurser och arrangemang. En del har ingen Internetuppkoppling, några hade inte ens datorer utan lärde ut släktforskning på "gamla" sättet med fischkort. I någon förening var kursdeltagarna tvungna att ha med egen bärbar dator. Vi i vår förening har det

verkligen bra förspant jämfört med många andra.

Efter konferenserna var det meningen att vi tillsammans med de andra två sörmländska släktforskarföreningarna skulle rigga vår monter för Sörmländska Släktforsarmässan i Frejhallen. Tyvärr var våra bord borta. Någon hade lagt beslag på dem, men det fixade sig till lördagen.

På lördagseftermiddagen var det riksstämman. Jag och Ulla-Britt Svensson representerade vår förening. Stämman var över på några timmar. Förra året tog den över fyra timmar. I år var det få motioner, inga voteringsringar eller annat strul som drog ut på tiden utan allt flöt snabbt och smärtfritt.

Richard Attered

Rapport från cirkelledarkonferensen vid Riksstämman i Falköping 29 augusti

Arets tema för dagen var pedagogik och metodik vilket glädjande nog Förbundet tagit fasta på från tidigare önskemål på cirkelledardagarna.

Anna-Lena Hultman från Släktforskarförbundet som var värd för dagen informerade om förbundets tankar om studieledarutbildning Vad den skulle innehålla och behövs en certifiering i så fall.

Frågan ställdes till oss deltagare att diskutera. Utbildade ledare behövs det? Att ett visst mått av ledarskap sågs nog som nödvändigt, det var vi överens om. Att det skulle vara ett certifikat efter utbildningen röstades ner.

Första föreläsare var Jeanette Klingberg projektledare på Medborgarskolan och ledare av egna kurser tog upp dagens tema pedagogik och metodik.

Ord som cirkelkursledare ville hon hellre benämna som studieledare, där det finns ett klart ledarskap.

Hon poängterade hur viktigt första mötet var med de nya deltagarna, möblering, deras egen och studieledarens presentation, upplägg och studieplan med kontaktuppgifter. Jeanette presenterade sina eget upplagda

kurser både grundkurser och fortsättningskurser, ledarskap och utvärdering.

Förmiddagen ägnades sedan till diskussion hur de olika studierna var upplagda i vår studieverksamhet runt om i landet.

Pedagogik - Hur överför jag kunskaperna
Metodik - Vilken metod använder jag

Föreläsare nr. 2

Anna-Karin Westerlund tf. chef för forskarsalen på Landsarkivet Uppsala informerade om vad man hittar på ett Landsarkiv.

Föreläsare nr. 3

Mariia Mähler SVAR Ramsele informerade om nytt kursprogram och nyheter som finns i programmet.

Författaren till boken Släktforskningens mysterier Eva Johansson presenterade den nya upplagan av boken.

Dagen avslutades med att Anna-Lena Hultman förde fram tankarna kring utbildningen av studieledarna igen och tar med till Förbundet synpunkter som kommit upp under diskussionerna.

Ulla-Britt Svensson

En Luft- och Turistresa År 1900

”Åre har gamla anor som turistort. Närheten till Åreskutan, ett av våra mest lättillgängliga fjäll som samtidigt har alpin karaktär, utgjorde tidigt en lockelse för resenärer. Från mitten av 1800-talet kan man börja tala om turism i dagens bemärkelse. De första turisterna var de s.k. luftgästerna, lungsjuka och andra, som besökte fjällen för att andas den välgörande höga luften. Luftgästerna inkvarterades till en början hemma på åreböndernas gårdar.”

Källa: Länsstyrelsen, Jämtlands län

Ödeshög Södergård i Östergötland

År 1900 gjorde två bröder en sådan resa till Storlien. Den äldre, Axel Teodor Jonsson 32 år, blev troligen ordinerad luftombyte på grund av sina dåliga luftrör. Han kallades ”Hesen” i hembygden, på grund av ständiga harklingar. Med på resan var hans yngre bror Johan Fredrik Åström 28 år. De bodde på gården Ödeshögs Södergård i Östergötland. Axel Teodor tog sedermera över gården och blev Bankkamrer i Ödeshög. Han var ogift. Johan Fredrik fortsatte sina studier i Uppsala och blev Advokat. Han gifte sig och fick 4 barn, den yngste, Diplomaten Sverker Åström.

Johan Fredrik Åström och Axel Teodor Jonsson

Axel Teodor bodde i Södergården hela sitt liv. Sedan han avlidit 1960, ägdes gården av en systerson, Sven Åström och dennes hustru Britt. När dom avlidit har gården gått i arv till en avlägsen släkting 2007. En hembygdsforskare vi har kontakt med, visste att vi var intresserade av att få komma till gården. Han förmedlade en kontakt åt oss 2008 och när vi fick en inbjudan att få komma ner till Ödeshög, åkte vi bums. Götes farmor var kusin med bröderna. Göte och Connie kom in i gården och såg ett hus där allting stått still sedan hundra år, förutom att det fanns vatten och elektricitet indraget. När vi lämnade Ödeshög efter ett par dagar, hade vi med oss ett par kassar med kort, brev, böcker, dokument och bouppteckningar. Bland dessa fanns det ca 35 brev och brevkort från resan som Axel och Johan gjorde den 7 juli – 2 augusti 1900 till Storlien.

Göte och Connie Andersson

Kalendarium

Dag	Veckodag	Klockan	Aktivitet
16 nov	Mån	18:30	Föredrag av Ragnar Fornö: Fader okänd. Kommunhuset i Strängnäs (se info på vår hemsida)
23 nov	Mån	18:30	Eskilstuna vid sekelskiftet 1900 i ord och bild. Föreläsare: Arne Lindblom på Contrast
5 dec	Lör	10:00-14:00	Sista öppetdagen lokalen Eskilstuna
9 dec	Ons	18:00	Sista öppetdagen lokalen Strängnäs
23 feb	Tis	18:30	Domböcker. Föredrag av Ragnar Fornö på Contrast
6 mars	Lör	13:00	Årsmöte. Seniorcentrum

Medlemsförändringar 2009

Nya medlemmar

Jan Palmér	Råda Torg 2, 1 tr	435 30 Mölnlycke
Bengt Andersson	Kullerstasandsvägen 89	635 09 Eskilstuna
Anders Lindecrantz	Källargatan 1 C	642 60 Malmköping
Lena Lindecrantz	Källargatan 1 C	642 60 Malmköping
Monika Bengtsson	Östra Storgatan 11	633 42 Eskilstuna
John Olausson	Herr Stens väg 13 C	647 32 Mariefred
Arne Eriksson	Jakob Ulfssons väg 6 A	647 32 Mariefred
Håkan Lövdahl	Skjulsta Strandäng	632 29 Eskilstuna
Brita Roos	Rektorsvägen 22	633 44 Eskilstuna
Ulla-Britt Andersson	Hällby Klaraborg	632 39 Eskilstuna
Gudrun Hillman	Andbergsgatan 14 A	633 57 Eskilstuna
Kurt Neiström	Trumpetvägen 33	633 47 Eskilstuna
Kerstin Neiström	Trumpetvägen 33	633 47 Eskilstuna
Dennis Gustafsson	Blåsippsvägen 11	633 54 Eskilstuna
Margareta Andersson	Blåsippsvägen 11	633 54 Eskilstuna
Carina Lönnqvist	Valla Mellangård	645 96 Stallarholmen
Ingegerd Grahn	Ladeby Karlsro	640 40 Eskilstuna
Per Noordh	Västra Storgatan 5	633 42 Eskilstuna
Tomas Lindholm	Fridhemsgatan 15 E	645 40 Strängnäs

Avlidna medlemmar

Lars Henning	Lektorsgatan 14	645 30 Strängnäs
Bengt Lindblad	Stora Tidö 10	635 07 Eskilstuna
Erika Lindblad	Stora Tidö 10	635 07 Eskilstuna
Rig Litzén	Östergatan 8 B	633 43 Eskilstuna

Levnadsvillkor under 1800-talets senare hälft

Att skildra levnadsförhållanden under 1800-talet är knappast enkelt. De skiljde sig avsevärt beroende på vem man var och var man bodde. Jag kommer här att koncentrera mig på dess senare del och berätta om Sveriges utveckling under århundradets andra hälft, men också ta med lite citat från en grupp människor födda på 1880- och 1890-talen som jag intervjuade på 1970-talet, innan det var för sent. De flesta av dem var från Värmland.

Från mitten av 1800-talet började Sverige förändras i en snabbare takt än det någonsin gjort. Före industrialismens intåg gick de flesta förändringar ganska sakta, efteråt gick de i en rasande takt.

Den som var gammal vid 1800-talets slut tyckte säkert liksom den som hunnit se 1900-talet från dess ungdom till seklets ålderdom, att oerhört mycket förändrats.

Visst, mer hände naturligtvis under 1900-talet, men det är lätt att glömma hur mycket som hände under århundradet innan. Tänk bara att både telefonen, grammofonen som då kallades fonografen, den första filmen och den första bilen kom i slutet av 1800-talet. Detta var knappast något som påverkade gemene man utan endast ett litet fåtal, men fotografiets utveckling under århundradet, järnvägarnas framdragning och segelfartygens förnyelse med ångbåtarna var förändringar som många kom att märka av. Den obligatoriska folkskolan hade gjort de allra flesta kunniga i räkning och läsning och också skrivning; en del av de fattigare samhällsskikten kunde detta tidigare genom prästernas verksamhet. En betydande del av befolkningen hade flyttat från landsbygden till städerna eller till Amerika. Emigrationen tog fart i samband med nödåren i slutet av 1860-talet och var som mest omfattande på 1880-talet. Under ett enda år som t.ex. 1882 kunde mer än 50 000 personer, mestadels unga bondsöner och bonddöttrar, lämna landet. Detta påverkade förstas befolknings-tillväxten och det gjorde det naturligtvis, men märktes knappast. Sveriges befolkning

som varit två miljoner i början av seklet och först 1835 blev tre miljoner hade före århundradets utgång passerat fem miljoner, amerikaemigrationen till trots. Det var inte bara till Amerika man utvandrade. Från Syd-sverige gav sig ett betydande antal till Danmark och Tyskland. Några begav sig redan på den här tiden till Australien. De var dock få.

De vida kjolarna, krinolinerna, ersattes på 1800-talet av mer långsmala ej så utstående kjolar. Bland herrarna blev polisonger och skägg allt vanligare, den höga cylinderhatten kom vid sekelskiftet att ersättas av plommonstopet. För arbetare var det oftast skärmössan som gällde.

Barnfamiljerna var stora. Det kan noteras att ungefär samtidigt som amerikaemigrationen nådde sin kulmen, 1882, gjorde även barnafödandet det. År 1887, ett annat toppår för emigrationen föddes det fler barn i Sverige än någonsin tidigare eller senare, över 140.000 på ett år. I nutid ligger antalet strax över 100.000.

På 1870-talet dog 15 procent av barnen under första levnadsåret men sjönk till 10 procent vid sekelskiftet. Fler överlevde alltså och blev vuxna även om de hygieniska förhållandena fortfarande var usla, inte minst i städerna. Ett rum och kök var en normal bostadsstandard för en industriarbetare, en statare eller en torpare, ibland allt i bara ett enda rum, men ett separat kök torde ändå ha varit det vanliga. Det var inte ovanligt att man bodde Bostäder i form av inackorderade och i vindsrum. Bönderna och de stadsbor som tjänade bättre än industriarbetare hade ofta en större bostad.

Ändå var boendet i industrialiseringens barndom i Sverige betydligt bättre än den slum som fanns i t.ex. Storbritannien i dess industrialiserings inledningsskede där bostäder utan solljus innebar att d-vitaminbrist orsakade rakitis som fick benämningen engelska sjukan.

I en del städer i Sverige började i slutet av 1800-talet villastäder byggas och i vissa fall kunde till och med arbetare skaffa sig

egna hem. Därmed kunde bostaden utökas med ytterligare något rum.

Men för en industriarbetare med många barn måste det ändå ha varit mycket trångbott. Flera barn fick ofta ligga i samma bädd. Vanligt var att stolarna inte räckte till utan barnen fick stå och äta eller turas om att sitta vid matbordet.

Fotogenlamporna hade ersatt vaxljusen vid den här tiden. I några städer, t.ex Stockholm och Härnösand, fick man på prov elektriskt ljus i vissa delar. Annars var det gaslyktor eller mörker som gällde också i städerna. Vattenledningar fanns i de flesta fall inte, utan vatten fick hämtas i en brunn på gården eller från en pump på gatan eller någon annanstans i stan. Varje dag måste under vinterhalvåret stora mängder vatten och ved släpas in till varje lägenhet. Ändå var säkert många bostäder mycket kalla vintertid. En kvinna född 1892 berättade en gång för mig att det förekom att vattnet som de tagit in kvällen innan på morgonen kunde ha frusit till is.

Utedass på gårdarna var det vanliga långt in på 1900-talet.

Att barnen fick hjälpa till med olika sysslor var helt naturligt. Skolgången var sedan 1842 obligatorisk sexårig folkskola. De som hade lite pengar kunde låta barnen gå vidare, främst pojkar, till läroverk och gymnasium. Det var endast ett litet fåtal som tog studenten. I lägre klasser gick ofta pojkar och flickor tillsammans, men skildes i allmänhet åt i separata klasser från årskurs tre. Äga i skolorna var ju tillåtet ända in till 1957. Barnen behövdes ofta hemma för att hjälpa till och som en man född 1885 en gång skrev i ett brev: "Vi fick mest lära oss katekes och biblisk historia, lite räkning och skrivning, inte så mycket man hade nytta av". Trots allt fanns ofta många praktiska ämnen också på schemat vid den här tiden, slöjd, trädgårdsskötsel osv.

Ovannämnda sagesman berättade vidare om nöjen på den tiden, att åka skridskor i månsken på vintern, fara på gökotta på våren. Spela kort kunde göras året om. Själv var han företagsam redan som pojke och beställde kanariefåglar från utlandet. Han

fick hjälpa sin mor att städa och bära in ved. Fadern som varit statare och som han kallade slav hade dött vid 42 års ålder.

Arbetsdagarna var ofta långa. Först 1881 kom en lag som begränsade barnarbete nattetid och till tio timmar dagtid för dem som var under 18. Barn upp till 14 år fick inte arbeta mer än 6 timmar. Först 1919 fick vi åtta timmars arbetsdag.

Strejker och fackföreningar var ovanliga. Tidigast att bilda en rikssammanslutning var typograferna 1886. År 1879 strejkade 5000 arbetare i Sundsvall, den första större kraftmätningen på arbetsmarknaden, men de strejkande hade med ytterst små strejkmedel ingen chans i längden mot inkallad militär och strejkbrytare.

En lag om skydd mot yrkesfara i fabriksarbete kom 1889 och en första sjukkasselag 1891.

Folkrörelserna växte fram under 1800-talets andra halva. Framför allt var det väckelse-rörelsen med baptister, metodister, evangeliska fosterlandsstiftelsen och svenska missionsförbundet. Från 1858 när konventikelplakatet togs bort blev det i alla fall i teorin tillåtet att tillhöra en annan församling, men i praktiken torde det ha dröjt länge än innan de frireligiösa samfundet accepterades. Annat föreningsliv som växte fram var skarpskyttekåren, nykterhetsrörelsen (IOGT 1879), frälsningsarmén. Idrottsrörelsen kom också mot århundradets slut och arbetarrörelsen. År 1889 bildades socialdemokraterna och 1898 LO.

Förändringens vind blåste över Sverige. Järnvägar byggdes och band ihop landsdelarna, metersystemet infördes; det blev en enhetlig tid istället för fem tidszoner över landet. Och den gamla riksdalern byttes ut mot kronor 1873. Enligt den pris- och myntkunnige Lars O. Lagerqvist kostade kring 1870 ett par skor 4 kronor, en höna en krona och en centnel kött dvs. (42 ½ kilo) 25 kronor. Ett skålpund kaffe (0,425 kg) kostade 95 öre 1880. En dräng tjänade vid denna tid 90 öre per dag medan en arbetare kom upp i 1:50. På ett år kunde arbetaren

komma upp i en årslön på 400–500 kronor. Det räckte inte till de 800 kronor i årsinkomst som då behövdes för att få rösta i val till riksdagens andra kammare. Bönderna hade lättare att nå rösträttstreckket eftersom en annan klausul sa att en förmögenhet på 1000 kronor också gav rösträtt, och även om inte bonden hade detta i kontanter i byrån eller på banken så hade han ofta en fastighet som var taxerad över tusen kronor, i alla fall om han var skattebonde.

Många jordbruksarbetare som torpare och stutare klarade inte rösträttstreckket.

Det sena 1800-talet skulle präglas av kampen för rösträtten men också kampen för nykterhet. Ibland gick de hand i hand. På det storpolitiska planet dominerade tullfrågan, och den berörde arbetare och bönder som kom i motsättning till varandra eftersom arbetarna ville ha importerad säd som var billigare medan bönderna ville få sälja sin dyrare. En viss statsminister som hette Bildt vann valet 1888 på tullfrågan – känns namnet igen, jo den släkten har varit i politiken förr – annars styrde större delen av 1890-talet den konservative E.G. Boström och var skeptisk till den allmänna rösträtten även om han förstod att någon förändring måste komma. Andra politiska frågor som var på dagordningen och fick stort utrymme var unionen med Norge – upplösningen kom 1905 – och försvarsfrågan var en annan stor fråga. Bönderna ville ha bort indelningsverket och lösningen kom slutligen 1901 med en kraftigt förlängd värnplikt. När värnpliktsfrågan kopplades ihop med rösträtten underlättades dess genomförande.

Men man kan också se en ny topp i emigrationen från 1901. Många åkte innan de blev inkallade. Pennalism och förnedring förekom i det militära. Förutnämnde sagesman av årgång 1885 som troligtvis hörde till det skötsamma slaget berättar ändå om förnedring i det militära och lärare i folkskolan som slog elever fulla av blåmärken. Ja så kunde den gamla goda tiden vara. Allt var ändå inte svart och vitt. Det fanns hyggliga lärare också som tyckte om att resonera med sina elever och ge dem uppmuntran, och som nämnde sagesman uttryckte det på gamla dagar: ”Man såg många fler människor i min barndom som var nöjda med sin tillvaro”.

Det fanns alltså en förnöjsamhet som mer och mer försvann. Minnen kan vara selektiva, man minns det som varit avvikande, både negativa och positiva händelser. Hur det verkligen var är nog nästan omöjligt att förstå långt efteråt. Förhoppningsvis kan denna blandning av fakta och upplockade hågkomster ge en liten inblick i hur det kan ha varit.

Henrik Lindström

Källor:
Carlsson/Rosén: Sveriges historia II
Lagerqvist. L.O. Vad kostade det?

Föreningsbilder

Vi har nu avsett en dator i föreningens lokal i Eskilstuna till att, förutom att användas för släktforskning, innehålla ett litet arkiv med bilder som är tagna med föreningens digitalkamera eller tagna av medlemmar. Det är bilder som är tagna vid olika tillfällen, t.ex. möten, föreläsningar eller resor inom släktforskning och som kan vara intressant för våra medlemmar att ta del av. Datorn med bildarkivet är den dator som bild-scannern är kopplad till, nr. 11. Har du bilder som du har tagit vid något intressant tillfälle? Kontakta Krister W. Nilsson så kan han hjälpa dig att föra över bilder till datorn. Lämpligt överföringsmedia kan vara ett USB-minne.

Christer Svensson

”Bara bönder”

Många gånger har jag hört släktforskare säga, med ett inslag av resignation eller beklagande, att de bara har anor som haft jorden som sin utkomst. Jag har uppfattat att dessa släktforskar-kamrater tycker det inte har så intressanta anor. Må så vara – men jag tror det går att råda bot på denna känsla genom att lära sig mera om den stora del av befolkningen som haft jorden som sin utkomst. Dessutom har vi alla ”bönder” som anor.

Därför kommer Eskilstuna-Strängnäs-Släktforskarförening till våren att erbjuda två nya cirkelar. Den ena kallar vi Agrarhistoria för släktforskare och den andra Läsecirkel för släktforskare I. Statarskolan.

I den först nämnda cirkeln lär vi oss mera om hur den jordbrukande befolk-

ningens villkor såg ut under olika tidsperioder och hur villkoren förändrades. Vi utgår från vår egen släktforskning och våra fynd i husförhörslängder, bouppteckningar mm.

I den andra cirkeln utgår vi från vad som skrivits om jordbrukssamhället, främst statarna, i svensk litteratur, och relaterar dessa skildringar till vår egen släktforskning.

Med hopp om att detta kan vara intressant!

Sven Kullman

Lars Henning har gått bort

Inr 3 av Anbudet årgång 1989 (1989-01-17) undertecknades en redogörelse för klubbräffen med Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarclubb på stadsarkivet i Eskilstuna den 3 november 1988 av Lars i Lyktan som även var redaktör för Anbudet de första åren. Lars i Lyktan hette Lars Henning och var bosatt i huset Lyktan på den gamla biskopstomten i Strängnäs.

Lars i Lyktan var en oerhört seriös släkt- och hembygdsvetare som inte lämnade ifrån sig någon forskning utan att grundligt ha kontrollerat alla källor. Var någonting oklart eller tveksamt fick publiceringen hellre vänta än att komma i tryck med felaktiga uppgifter. I Strängnäs biblioteks bestånd finns i alla fall två utredningar om ett par gamla Strängnäs gårdar och ett litet häfte om Elisabeth Carlsdotter, dotter till Gustav II Adolfs bror prins Karl Filip. Hon hade anknytning till Strängnäs via Tynnelsö i Mälaren. Lars i Lyktan hade dessutom en stor mängd material om gamla Strängnäs och dess gårdar med kartor och ägarlängder.

Det han inte visste om gamla Strängnäs är inte värt att veta. När man mötte honom på stan var han ofta på väg till riksarkivet eller landsarkivet i Uppsala eller till biblioteket där han var en flitig låntagare av framför allt gammalt material från olika delar av landet. Jag har lärt mig mycket genom hans litteraturbeställningar.

I dödsannonsen skriver syskonbarnen att Lars Henning stilla insomnade den 14 september 2009 efter ett rikt liv och det kan man instämma i när man vet att han ännu fjorton dagar före sin bortgång, 91 år gammal, fortfarande var i färd med sin forskning.

Margareta Bergqvist

Höstmöte

Till föreningens höstmöte hade ett 50-tal medlemmar trotsat det gråa vädret och samlats på Seniorcenter. Richard Attered hälsade välkommen och överlämnade ordet till Fredrik Hernblom som var dagens föredragshållare. Ämnet för hans föredrag var "Järnvägstrafiken till och från Eskilstuna från 1850 till nutid".

Alltefter industrin i Eskilstuna sköt fart växte också behovet av transporter. En hel del skedde sjövägen på Mälaren. Så sent som 1925 fanns 5 fartyg registrerade av rederier i Eskilstuna. 1845 fanns ingen järnväg i Sörmland. Den första järnvägen byggdes från Hult vid Väneren till Örebro där omlastning skedde till båt på Hjälmaran. Efterhand som behovet av transporter ökade även utanför Sörmland startade bygget av järnvägen Nora - Ervalla som också fick anknytning till Köping. En milstolpe är att det första loket kom att tillverkas vid Munktells fabrik i Eskilstuna 1859.

Det blev också diskussioner om den fortsatta järnvägsutbyggnaden i landet. Västra stambanans sträckning var ett ämne i detta sammanhang. 1853 började bygget av stambanan som fick sin sträckning söder om Mälaren. 1862 var detta bygge klart genom att den sista bandelen nära Flen var färdig.

1864 gick Nyköping och Eskilstuna samman för att projektera järnvägen från Oxelösund via Eskilstuna till Kvicksund. Namnet blev OFW dvs Oxelösund - Flen - Westmanlands järnväg. Denna byggdes ut för att sedermera bli TGOJ som kom att svara för malm-

transporterna från Bergslagen till Oxelösund.

Fredrik Hernblom tackades för sitt föredrag med en applåd och därefter var det dags för en kaffepaus.

Efter denna kallade Richard på uppmärksamheten och inledde mötesförhandlingarna. Till ordförande valdes Richard och till sekreterare Iris Renholm. Att justera protokollet valdes Leif Lindholm och Gerd Niedergesäss.

Div rapporter från arbetsgrupperna föredrogs, bl a studieverksamheten där 12 cirklar har varit i gång under hösten och 6 är planerade för våren.

Samarbetet med studieförbunden fortsätter som tidigare. Föreläsningar på Contrast och i Strängnäs samt temadagar är planerade.

Resor har skett till Landsarkivet och Leksand samt en utflykt till Forsby och Hävla.

Ordförande efterlyste hjälp med material i form av artiklar till Anbudet för att kunna behålla sidomfånget på tidningen.

Registervårdsgruppen jobbar vidare med födda-vigda-döda och beräknar att utgåva 3 kan vara klar under våren.

Gravstensinventeringen pågår med materialinsamling. För datoriseringen av insamlat material kommer föreningen att få hjälp i form av arbetskraft från Arbetsförmedlingen som erbjuder detta utan kostnad.

Richard informerade om Släktforskar-mässan. Beträffande föreningens ekonomi är denna i balans mot budget. Preliminär budget för 2010 godkändes. Med hänsyn till föreningens ekonomi föreslog ordf att medlemsavgiften för 2010 skall vara oförändrad.

Inga övriga ärenden eller frågor till styrelsen fanns varför ordföranden förklarade mötet avslutat.

Bertil Börstell

Mäss-succé!!

Bättre kan man knappast rubricera Släktforskmässan som ägde rum lördagen den 17 okt i Muntells-museet.

Och en mer lämplig inramning för mässan kunde inte ha valts. Liksom släktforskarerna söker sig bakåt i tiden för att finna sin historia, så kunde besökarna här också söka historia bland de traktorer och andra arbetsmaskiner som finns utställda i museet i flera generationer bakåt i tiden.

Många valde att besöka årets släktforskmässan.

Mässan var ett samarbete mellan släktforskarföreningarna i Nyköping-Oxelösund, Flen-Katrineholm-Vingåker samt Eskilstuna-Strängnäs.

Och intresse fanns inte bara hos besökarna utan även hos de organisationer och företag som på ett eller annat sätt är engagerade i släktforskning. Förutom de välkända företagen som tillhandahåller program och datautrustning för släktforskarerna fanns även ett flertal hembygdsföreningar med flera representanter. Sammanlagt hade ett drygt 40-tal utställare visat intresse att delta.

Landshövding Bo könberg.

Redan före klockan 9 på lördagsmorgonen innan entrédörrarna öppnades hade en skara samlats utanför, och när det så var dags hade ännu fler utökat skaran. Sedan var det jämn ström av besökare som sökt sig till Munktellsmuseet. Vädret var dessutom idealiskt för en sådan sysselsättning på lördagen, eftersom det var regn i luften och gråkallt. Klockan 9.45 var det dags för landshövdingen Bo Könberg att ta talarstolen i besittning. Han avslöjade att han själv hade forskat i sin släkt och vad kunde då vara bättre gåva som tack för hans medverkan än en släkttavla som forskats fram om hans släkt.

Föreläsare Hans Högman.

Därefter var det dags för dagens första föredrag i hörsalen. Hans Högman berättade om Södermanlands Regementes historia och indelningsverket inför en mer än fullsatt hörsal. Klockan 11.00, 14.00 och 16.00 arrangerades också guidade studiebesök på Företagsarkivet.

Klockan 13 var det Leif Jacobssons tur att ställa sig i talarstolen inför en likaledes fullsatt hörsal och talade under rubriken "Foton och föremål berättar". Leif är ju för de flesta radiolyssnare välbekant för sina kåserier om Sörmland.

Dagens sista föredrag hade rubriken "Statare och torpare i Sörmland" och hölls av Kalle Bäck.

Det föreföll som att utställarna hade jämn ström av intresserade besökare, inte minst de som kunde lockas med att söka släktingar via internetprogram. För här fanns både Geline, Arkiv Digital och SVAR-representanter men även några kanske mindre kända.

Nanna och Nils-Georg Lindström håller ställningar vid föreningens bord. Här flankerad av Bertil Grip.

För den som ville vila benen en stund var det bara att uppsöka de flinka damerna i serveringen som kunde stå till tjänst med en

kopp kaffe med bulle eller en läcker smörgås. Åtgången var tydligen strykande att döma av de välbesatta borden.

Man kan på det hela taget summera dagen som mycket lyckad sett ur de arrangerande föreningarnas vinkel och dessutom kan man kanske spåra ett ökande intresse för släktforskningen, vilket förhoppningsvis också kan komma att återspegla sig i ökning av föreningarnas medlemsantal.

Bertil Börstell

Släktforskarnas hus i Leksand

Även detta år transporterade vi oss till Leksand med mini-bussar. Richard körde den ena via Västerås och hämtade deltagare i Torshälla. Krister körde den andra med stopp i Strängnäs via Enköping. Gemensam kaffepaus i Avesta. Framme i Leksand vid 10-tiden, därefter full aktivitet vid läsapparaterna i dagarna två, varvat med kaffedrickande med många skratt, praktisk hjälp med ”kneppigheter” samt en del ”peppning”.

Gemensam middag på kvällen, härligt god mat och god stämning kring vårt långbord. En del återvände till Släktforskarnas hus för fortsatt forskning, andra intog horisontalläge.

Då denna resa genomfördes tidigare på hösten än de föregående var det några som njöt av lunchpromenad i strålande höstväder.

Som en bonus, före hemfärd, fick vi en matnyttig och timslång genomgång av GenLines senaste nyheter av Per Norberg.

Full aktivitet i släktforskarummet

Vid stoppet i Avesta på hemvägen var vi ense om att det varit en härlig, stimulerande och trivsamt helg och ser fram emot repris nästa höst.

Gunilla Thörne

Hulda Lovisa Nordström

Jag föddes på en gård som heter Sundby i Jäders socken. Den gården hade tidigare legat tillsammans med en annan Sundbygård i en by. Gårdarna hörde till Fiholm som ägde de mesta gårdarna i Jäder. Ägaren till Fiholm, greve Beck-Fries, bestämde sig för att flytta den ena Sundbygården 500 meter närmare sjön och byggde upp hela gården där.

När jag var i tonåren strax efter världskriget och när det började finnas bensin kom det en gammal dam in till oss och ville se huset där hon bott en gång. Hennes barn hade följt med henne på en nostalgiresa till hennes barndomstrakter. Hon berättade för oss att hon som femåring flyttat in i huset, som vi bodde i. Då var det alldeles nyuppfört på den nya platsen. Hon tyckte det var underbart att återse huset som hon en gång bott i.

Gården Sundby på Fiholms ägor i Jäders socken.

När jag så småningom började intressera mig för släktforskning, tyckte jag det kunde vara intressant att se hur hon haft det och hur hennes familj sett ut.

Hennes far hette Jöns Nordström och var född i Gustafs socken i Dalarna. Han var född 10/5 1834. När han var 21 år kom han till Fiholm i Jäder som kusk. Han hade en son som var född i Gustafs och bara var ett år när de kom till Fiholm.

Hennes mor hette Anna Charlotta Ersdotter och var född 17/1 1871 i Jäder vid Mälby där hennes föräldrar var jordbrukare.

Hon kom till Fiholm som piga hos en skogvaktare Wasberg. När hon var 24 år fick hon en dotter som i kyrkboken stod som oäkta. Dottern var född 8/6 1856. 1/1 1859 kom dottern flyttande till Fiholm från Stockholm. Det hade nog inte varit så lätt för modern att ha hand om flickan när hon måste jobba och försörja sig.

Nu arbetade således båda vid Fiholm och 30/10 1859 gifte de sig. De hade då fått ett gemensamt barn bara tre veckor före giftermålet. Det var en dotter som hette Johanna Maria. Deras andra barn blev Hulda Lovisa som föddes 4/2 1867 och som den här berättelsen handlar om. Dottern Anna Sofia föddes 25/5 1869. De fick ännu en dotter som hette Ida Christina och hon föddes 10/11 1874. Hon blev bara 12 år gammal.

När Sundbygården blivit flyttad till den nya platsen blev Jöns Nordström och hans familj de nya brukarna och de första att ta de nya husen i besittning. Nu kallades den gården för nedre Sundby. Hennes mamma dog den 29/6 1878 knappt 47 år. Brodern Jöns Peter flyttade tillbaka till Fiholm redan 1872. Systemen Emilia Charlotta flyttade till Stockholm 1881, Anna Sofia flyttade 1887 och Johanna Maria 1889. Därefter var det bara Hulda Lovisa och hennes far som bodde kvar vid Sundby. Det var ju Fiholm som ägde gården så brukarna måste göra dagsverken vid Fiholm som en del av arrendet. Därför hade de både dräng och piga för att kunna sköta gården.

1895 gifte sig Hulda Lovisa och flyttade till Kjöla. Där får berättelsen ta slut.

Gunnar Gustafsson

En släktforskares dilemma

- Stackars dig, sa psykiatern. Kan du berätta för mig varför du dricker så mycket?

- Jag ska försöka att förklara det hela, sa patienten. Jag blev förälskad i en änka som hade en vuxen dotter. Jag gifte mig med änkan och strax därefter gifte sig min far med min styvdotter. Då blev min fru och jag svärföräldrar till min far.

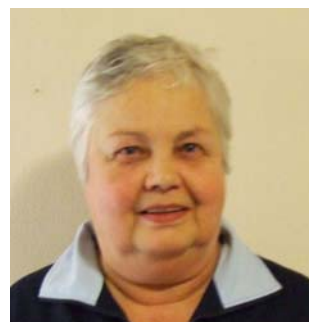
Efter en tid fick min styvmor, alltså min frus dotter, en son. Den pojken blev naturligtvis min bror, eftersom han är min fars son. Men han är också son till min frus dotter och därför blir min fru pojkens mormor och jag blir morfar till min bror.

Så fick min fru och jag en son, som blir min fars svåger. Min sons storasyster är ju även hans farmor - eftersom min far är hans farfar. Min far är alltså mitt barns svåger eftersom hans syster är min fars fru.

Jag är alltså bror till min egen son. Min son är min farmors brorson och jag är farfar till mig själv. Jag är bror till min far och samtidigt både son och far till honom.

Min fru är min styvmor, mor, svägerska och styvdotter. Jag är far och son till mig själv!

- Tack, sa psykiatern. Jag förstår att du dricker. Fortsätt med det...

Maj-Britt Sundin

Det är nu dags att förnya ditt medlemskap i Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening för år 2010.

Var vänlig ange **tydligt** namn, adress, telefonnummer och eventuell familjemedlem.

Har du **e-postadress** är vi tacksamma om du även anger den.

Se för övrigt bifogat blad.

Det går bra att riva av bifogat inbetalningskort eller betala via Internet.

***Styrelsen tackar för det här året och önskar alla en God Jul
och Ett Gott Nytt släktforskarår.***

